

5.11.2024

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 173/2024 vp)

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa (*jäljempänä MaRa*) esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Lakiesityksen valmistelusta STM:ssä

STM on lähettänyt lausuntokierrokselle HE-luonnoksen kesällä 2024. MaRan lausunto lakiehdotukseen oli hyvin kriittinen.¹ Hallituksen esityksen kohdassa lausuntopalaute (sivut 35–41) on koottu lausunnon antajien näkemyksiä, mutta ei lainkaan MaRan esittämiä näkökohtia.

MaRa kummeksuu STM:n toimintaa, koska MaRan lausunnon keskeiset huomiot on jätetty pois hallituksen esityksen lausuntopalautetta koskevasta kohdasta.

2. Hallituksen esityksen sääntely heikentää ravintoloiden asemaa

STM ja THL ovat huolissaan alkoholin kulutuksesta kiinnittämättä lainkaan huomiota alkoholin matkustajatuontiin ja alkoholin tilaamiseen ulkomaisista verkkokaupoista. Kumpikaan viranomainen ei kiinnitä mitään huomiota niistä aiheutuviin alkoholihaittoihin. Tämä hämmästyttää koska ulkomailta matkustajatuontina hankittujen ja verkkokaupoista tilattujen alkoholierien määrät ovat erittäin suuria verrattuna esimerkiksi ravintolakäynnillä nautittuun alkoholimäärään.

THL on aina ilmoittanut alkoholin kotimaista saatavuutta lisättäessä, että haitat kasvavat. Näin ei ole tapahtunut viimeisissä alkoholilainsäädännön uudistuksissa.

Alkoholin anniskelun osuus kokonaiskulutuksesta on alentunut 25 vuodessa 20 prosentin tasolta 10 prosentin tasolle. Matkustajatuonnin osuus on noussut vastaavana ajankohtana voimakkaasti. Ulkomailta hankitun alkoholin osuus tulee nousemaan, kun hallitus selventää ulkomailta hankitun alkoholin oston sääntelyä. Häviäjiä ovat erityisesti ravintola-ala ja sen työntekijät sekä valtio veronsaajana.

¹ <https://www.mara.fi/ajankohtaista/lausunnot-ja-kannanotot/lausunto-sosiaali-ja-terveysministeriölle-alkoholin-kotiinkuljetuksesta.html>

Ilman anniskelulupaa toimiva ravintolaelinkeino kukoistaa. Hää- ja syntymäpäiväjuhlat etenkin pienillä paikkakunnilla ovat siirtyneet anniskeluluvattomiin ravintoloihin. Niiden ei tarvitse noudattaa anniskelua koskevia säännöksiä, ne eivät ole viranomaisvalvonnan piirissä eivätkä ne maksa valvontamaksuja. Asiakkaiden ravintolaan tuoma alkoholi on lähes poikkeuksetta hankittu ulkomailta, joten verotulotkaan eivät jää Suomeen.

MaRa korostaa, että alkoholipolitiikassa pitäisi edistää alkoholin nauttimista valvotussa ympäristössä eli anniskeluravintoloissa. Paras keino siirtää alkoholin kulutusta ravintoloihin sekä lisätä työllisyyttä ja verotuloja, olisi laskea anniskelun arvonlisävero 25,5 prosentista 14 prosenttiin.

Hallitusohjelman mukaan mahdollistetaan myös Alkolle ja kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille alkoholin verkkokauppa sekä muut jakeiluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikärajavalvonta turvaten. Myös MaRa kannattaa kirjausta ja alkoholin toimitusmahdollisuutta. Hallituksen esityksen valmistelu sosiaali- ja terveysministeriössä on kuitenkin johtanut ravintola-alan kannalta epätoivottuun ja kielteiseen lopputulokseen.

Hallitusohjelman keskeisiä periaatteita on sääntelyn keventäminen. MaRa toteaa, että hallituksen esitys on monilta osin hallitusohjelman periaatteiden vastainen. Alkoholitoimituksiin esitetään erittäin raskasta byrokratiaa. Pienemmät toimijat eli valtaosa ravintoloista eivät pystyisi itse kuljettamaan alkoholijuoma asiakkailleen. Esitys suosii kaupan toimijoita ja ruokalähettiyrityksiä ravintola-alaan nähden.

Hallituksen esityksessä ei huomioida lainkaan kotimaisen alkoholinkeinon ja ravintoloiden kilpailutilannetta matkustajatuonnin ja jatkossa yhä enemmän myös ulkomaisen alkoholijuomien verkkokaupan kanssa. Kun asiakas tilaa ravintolasta ruoka-annoksen ja sen kanssa pullon olutta, esityksen byrokraattisia menettelytapoja tulee noudattaa. Kun asiakas tilaa ulkomaisesta verkkokaupasta vaikka 10 litraa viiniä kotiovelleen, mitään sääntelyä ei ole, esimerkiksi alaikäinen voi vastaanottaa tilauksen. Kilpailutilanne on kestävä.

Hallituksen esityksen mukaan aluehallintovirasto voisi määrätä ravintolalle useiden tuhansien ja enimmillään jopa 20 000 euron seuraamusmaksun yhdestä anniskelurikkeestä. Seuraamusmaksun yläraja on tällä hetkellä 1 000 euroa. **Seuraamusmaksun ylärajan nostaminen on kohtuutonta eikä sille ole mitään perusteita. Tällaisen lainsäädännön muutoksen tulee perustua käytännön valvonnassa havaittuihin vakaviin epäkohtiin. STM ei ole esittänyt tällaisia.**

Hallituksen esityksen mukaan ravintolan anniskelulupa voitaisiin peruuttaa määräaikaaisesti ilman aikaisempaa seuraamusta, jos aluehallintovirasto katsoo, että kyse on olennaisesta rikkomuksesta. Tämä on ravintoloiden kannalta kohtuutonta. Myös hyvin omavalvontaa hoitavassa

ravintolassa työntekijän inhimillinen virhe voisi johtaa siihen, että ravintolan anniskelulupa peruutettaisiin heti useaksi vuorokaudeksi.

MaRan jäsenyritykset ohjeistavat ja kouluttavat henkilökuntaansa anniskeluasioissa. Lähes poikkeuksetta anniskelussa tapahtuva rike aiheutuu yksittäisen tarjoilijan huolimattomasta menettelystä. Tämä johtaa seuraamuksiin ravintolayrittäjälle, pahimmillaan jopa liiketoiminnan määräaikaiseen kieltämiseen. Missä muussa elinkeinossa yksittäisen työntekijän inhimillinen virhe voi johtaa perustuslaissa suojatun elinkeinonharjoittamisen määräaikaiseen menettämiseen? Jos yrittäjä toimii tahallisesti ja jatkuvasti vastoin anniskelulainsäädäntöä, anniskeluluvan peruuttaminen on perusteltua. MaRan jäsenkunnassa tällaiset tapaukset ovat erittäin harvinaisia.

Ravintoloissa alkoholin nauttiminen tapahtuu valvotusti. Alkoholin kokonaiskulutuksesta noin kymmenen prosenttia tapahtuu ravintoloissa. Valtaosa alkoholihaitoista aiheutuu kotona, kaduilla ja muissa valvomattomissa olosuhteissa tapahtuvasta alkoholinkäytöstä. **On vaikea ymmärtää, miksi hallitus esittää ravintoloille ankarampia seuraamuksia.**

Tällä hetkellä rehelliselle ravintolayritykselle, jolle on kertynyt esimerkiksi verovelkaa taloudellisten vaikeuksien takia, annetaan mahdollisuus korjata puutteet lupaedellytyksissä kohtuullisessa määräajassa. Hallituksen esityksen perusteella ravintolan anniskelulupa voitaisiin peruuttaa pysyvästi ilman määräaikaista. Anniskeluluvan peruuttaminen pysyvästi on ravintolayrittäjälle taloudellinen katastrofi ja se johtaa myös työpaikkojen menetyksiin. Missä muussa elinkeinossa yrityksen tai sen vastuuhenkilön taloudelliset vaikeudet voivat johtaa perustuslaissa suojatun elinkeinonharjoittamisen pysyvään menettämiseen. **On vaikea ymmärtää, miksi hallitus haluaa syventää taloudellisissa vaikeuksissa olevien ravintoloiden ahdinkoa.**

3. Alkoholin kotiinkuljetuksesta

3.1 Toimituslupa, omavalvonta ja toimituspassi

Jos anniskelu- ja vähittäismyyntiluvan hankkinut ravintola kuljettaa itse alkoholijuomia asiakkaalle, ravintolan tarvitsisi hankkia toimituslupa (17 a §). Ilman toimituslupaa ravintola voisi antaa myymään alkoholijuomia kuljetettavaksi toimitusluvan haltijalle kuten ruokalahettiyritykselle. Toimitusluvan haltijan tulisi laatia omavalvontasuunnitelma vastaavalla tavalla kuin toimitaan anniskelussa ja vähittäismyyntissä. Alkoholista asiakkaalle toimitettavien henkilöiden tulisi suorittaa toimituspassi (38 §).

MaRa katsoo, että nämä vaatimukset ovat hyväksyttäviä, jos alkoholi-toimituksiin ehdotettu muu ylimitoitettu byrokratia poistetaan.

3.2. Toimituslupa-asetettavat ehdot

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että alkoholiviranomainen voisi ennakolta asettaa haettavaan toimituslupa-ehdot (17 a § 2 momentti).

Viranomaiset ovat suhtautuneet erittäin kielteisesti alkoholin toimitusmahdollisuuteen. Haettavaan toimituslupa-asetettavat ehdot ja rajoitukset voivat tehdä alkoholitoimitukset erittäin vaikeaksi. Vaikka rajoitusten tulisi olla välttämättömiä, niin viranomaiset voisivat määrätä toimituksia hankaloittavia ehtoja ja rajoituksia matalalla kynnyksellä.

MaRa esittää, että 17 a § 2 momenttia muutetaan niin, että rajoituksia ja ehtoja ei voi asettaa ennakolta haettavaan toimituslupa-asteen voimassa olevaan toimituslupa-asteeseen. Rajoitusten ja ehtojen asettaminen voi tulla harkittavaksi, jos toiminnassa on ollut epäkohtia.

3.3 Vahva tunnistautuminen verkkokaupassa

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vähittäismyyntiluvan haltijan ja alkoholiyhtiön on varmistettava verkko-oston yhteydessä vahvalla sähköisellä tunnistamisella, että ostaja ei ole alle 18-vuotias eikä väkevien alkoholijuomien verkko-oston yhteydessä alle 20-vuotias (35 § 3 momentti).

MaRa toteaa, että esitetty vaatimus on kohtuuton ravintoloille, joilla on omia verkkokauppoja ruoan ja juoman kotiinkuljetusta ja/tai noutoa varten. Vahvan tunnistautumisominaisuuden rakentaminen verkkokauppaan alkoholijuomien toimituksen mahdollistamiseksi ei ole taloudellisesti järkevää. Ravintolan pitäisi ottaa alkoholijuomatilaukset vastaan puhelimitse, mikä tekisi asiakaspalvelusta erittäin hankalaa. Matkailijat eivät voisi ostaa alkoholijuomia verkkokaupasta, koska heillä ei ole mahdollisuutta vahvaan tunnistautumiseen. Tällaista vaatimusta ei ole silloin, kun suomalainen asiakas ostaa alkoholijuomia ulkomaisesta verkkokaupasta.

MaRa toteaa, että ehdotettu velvoite koskee vähittäismyyjää tai Alkoa. Jos alkoholijuoma tilataan toimitusluvan haltijan, esimerkiksi ruokalähettyyrityksen, sovelluksessa, ei ehdotettu säännös mahdollista sitä, että asiakkaan tunnistamisen suorittaisi toimitusluvan haltija.

MaRa esittää, että vahvaa tunnistautumista koskeva vaatimus poistetaan. Riittää, että ostaja vahvistaa olevansa vaaditun ikäinen, kun alkoholijuoma ostetaan verkkokaupasta. Ikä tarkistetaan, kun alkoholijuoma toimitetaan asiakkaalle.

3.4 Maksu toimitetusta alkoholista

Määritelmäsäännöksen (3 § 18 kohta) mukaan alkoholijuoman toimituksella tarkoitetaan kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä myytävän alkoholijuoman kuljetusta sekä luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle.

Hallituksen esityksen 35 a §:n 1 momentin mukaan alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä.

MaRa esittää, että 35 a §:n 1 momentin säännöksen sanamuotoa tarkistetaan määritelmäsäännöksen mukaisesti niin, että veloitus alkoholijuomasta voi tapahtua ennen toimitusta, toimitushetkellä tai vasta jälkikäteen.

3.5 Ikätarkastuksen tekeminen todennettavasti

Hallituksen esityksen 35 a §:n 2 momentin mukaan alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee todennettavasti tarkistaa vastaanottajan ikä ajokortista, henkilökortista tai passista ja tiedot todennettavasta tarkastuksesta tulisi säilyttää luvanhaltijan rekisterissä kahden vuoden ajan tarkastuksen suorittamisesta, minkä jälkeen ne olisi poistettava. Henkilötietojen tarkastus olisi mahdollista toteuttaa erilaisia teknisiä apuvälineitä käyttäen. Hallituksen esityksen mukaan tällä tavoin voitaisiin turvata ikärajavalvonnan toteutuminen.

MaRa toteaa, että toimituslupanhaltija joutuisi käsittelemään rekistereissään suurta määrää henkilötietoja ja mahdollisesti myös asiakkaiden henkilötunnuksia. Vaatimus todennettavasta ikärajatarkastuksesta aiheuttaisi toimituslupan haltijalle merkittävästi hallinnollista taakkaa, kustannuksia ja myös tietosuojariskejä. Varsinkin pienet toimijat, kuten ravintolat, jättäisivät toimituslupan hakematta eivätkä pystyisi itse toimittamaan alkoholijuomia asiakkailleen. Ehdotus suosii kauppvoja ja ruokalahettiyrityksiä, joilla on resurssit järjestelmien ja rekistereiden luomiseen sekä ylläpitoon.

MaRa esittää, että vaatimus todennettavasta ikätarkastuksesta poistetaan. Ikärajavalvonnan toteutuminen hallitusohjelmakirjauksen edellyttämällä tavalla turvataan toimituslupanhaltijan laatimalla omaovertasuuennitelmalla, toimituksiin osallistuvan henkilöstön perehdytyksellä sekä toimituspassilla. Alkoholijuoman vastaanottajan ikä tarkistetaan henkilökortista, passista tai ajokortista, kun siihen on olemassa tarve.

Lausunnotle lähetetyssä hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettiin, että ikätarkastus olisi tullut tehdä vain tarpeen mukaan. Perusteluiden mukaan ikärajan tarkastaminen alkoholijuoman toimituksen yhteydessä olisi tarpeen erityisesti silloin, jos alkoholijuoman vastaanottaja vaikuttaa nuorelta tai jos on aihetta epäillä vastaanottajan olevan alaikäinen.

Hallituksen esityksessä vaatimusta on kiristetty niin, että alkoholijuomien vastaanottajan ikä tulee tarkistaa henkilökortista, passista tai ajokortista riippumatta siitä, onko tähän mitään todellista tarvetta. Myös keski-ikäiseltä tai vanhukselta pitäisi pyytää näyttämään henkilötodistus. Ehdotus on absurdi ja malliesimerkki ylimitoitetusta byrokatiasta.

MaRa esittää, että hallituksen esitystä muutetaan niin, että ikätarkastus tulee tehdä vain tarpeen mukaan. Ikä tarkistetaan henkilötodistuksesta, kun asiakas on nuori.

3.6 Toimitusluvanhaltijalla tulee olla oikeus päättää, keitä henkilöitä se käyttää toimituksissa

Hallituksen esityksen perusteella toimitusluvanhaltijalla on vapaus päättää, keitä henkilöitä se käyttää alkoholijuomien toimituksiin. Toimituksia voi tehdä toimitusluvanhaltijan työntekijät, vuokratyöntekijät ja sopimuksen perusteella myös esimerkiksi itsenäiset elinkeinonharjoittajat.

MaRa kannattaa ehdotusta. Ikärajavalvonta ja muiden velvoitteiden hoitaminen varmistetaan toimitusluvanhaltijan laatimalla omavalvontasuunnitelmalla, johon toimituksia tekevät henkilöt perehtyvät. Alkoholitoimituksia tekevillä henkilöillä tulee olla suoritettuna toimituspassi ja heidän tulee olla täysikäisiä.

3.7 Valvontamaksu

Hallituksen esityksen mukaan toimitusluvanhaltijalta peritään vuotuinen valvonnan perusmaksu, jonka suuruus on 100 euroa. Tämän lisäksi toimitusluvanhaltijalta peritään ylimääräinen toimituskohtainen 0,10 euron valvontamaksu, jos alkoholitoimitusten määrä on vuodessa yli 1 000.

MaRa toteaa, että ravintolan itse kuljettamien alkoholijuomien määrä tulisi olemaan huomattavasti pienempi kuin kaupoilla tai ruokalähettyyrityksillä. Kun valvontamaksun suuruus riippuisi myös toimitusten määrästä (yli 1 000 toimitusta vuodessa), tämä johtaisi siihen, että toimitusluvan hankkinut ravintolayritys joutuisi pitämään kirjaa toimituksistaan, jotta se voisi osoittaa viranomaiselle toimitusten tarkan määrän. Ravintolat joutuisivat kirjaamaan erikseen kassajärjestelmiinsä jokaisen alkoholitoimituksen. Tämä lisäisi ravintoloiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

MaRa toteaa, että anniskeluluvanhaltijat maksavat jo tällä hetkellä toimipaikkakohtaisen anniskelun valvontamaksun, jonka suuruus vaihtelee anniskelun määrän mukaan (alin maksu 105 euroa ja ylin 790 euroa vuodessa). Jos ravintolassa anniskellaan jatkoajalla, luvanhaltija maksaa tämän lisäksi ylimääräisen valvontamaksun, joka on 380 tai 760 euroa vuodessa. Jos ravintolaan on hankittu vähittäismyyntilupa, maksaa luvanhaltija vielä vähittäismyyntin valvontamaksun, joka on 200 euroa vuodessa. Ravintoloiden valvontamaksutaakka on jo tällä hetkellä hyvin raskas. Enimmillään anniskeluluvanhaltija maksaa ravintolasta valvontamaksuja 1 750 euroa vuodessa.

MaRa esittää, että jos toimitusluvanhaltijalla on anniskeluluvan yhteyteen myönnetty vähittäismyyntilupa ja se toimittaa alkoholijuomia tällaisesta vähittäismyyntipaikasta, valvontamaksu olisi 100 euroa vuodessa riippumatta alkoholitoimitusten määrästä. Tällä voitaisiin keventäisi alkoholitoimituksia tekevien ravintoloiden valvontamaksutaakkaa.

4. Seuraamusten kiristämisestä

4.1 Seuraamusmaksu

Anniskelussa ja vähittäismyynnissä tapahtuneista alkoholilain rikkomuksista voidaan määrätä seuraamusmaksu luvanhaltijalle. Seuraamusmaksun enimmäismäärä on 1 000 euroa. Seuraamusmaksu on tarkoitettu väliportaaksi lievempien (huomautus) ja ankaramman seuraamuksen välille (määräaikainen luvan peruutus). Omavalvonta ja viranomaisten ohjaus ovat kuitenkin aina ensisijaisia seuraamusmaksuihin nähden.

Seuraamusmaksu lisättiin alkoholilakiin vuonna 2018. Lain säätämiseen johtaneessa esityksessä (HE 100/2017) todetaan, että merkittävä osa seuraamusmaksun määrittämiseen liittyvistä rikkomuksista on luonteeltaan laiminlyöntejä. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (StVM 24/2017 vp), että myös uuden sanktion, seuraamusmaksun, käyttöönotto on perusteltu, sillä tällaisen väliportaaluomisella voidaan edistää suhteellisuusperiaatteen toteuttamista alkoholilain hallinnollisessa seuraamusjärjestelmässä. On asianmukaista, että hallinnollisessa valvonnassa ja ohjauksessa ei hyödynnetä ankarampia keinoja kuin mitä rikkomuksen vakavuus ja muut asiaan vaikuttavat seikat kussakin tapauksessa välttämättä edellyttävät. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus painotti mietinnössään, että tämä merkitsee sitä, että säännösten mukaiseen toimintaan pyritään ensisijassa ohjauksilla ja epäkohdista huomauttamalla.

Valvonnan painopisteen muutos omavalvontaa tukevaan malliin näkyy myös alkoholihallinnon valvontaohjelmassa (2019-2024). Siinä todetaan, että vaikka alkoholihallinnon perustehtävä on elinkeinotoiminnan valvonta, ei tavoitteena kuitenkaan ole ensisijaisesti sanktioida, vaan tukea alkoholielinkeinoja vastuullisessa myyntitoiminnassa ja alkoholilain noudattamisessa. Käytännössä tämä tarkoittaa luvanhakijoiden ja -haltijoiden omavalvonnan kehittämisen tukemista eri lupahallinnon ja valvonnan vaiheissa. Mikäli luvanhakija- tai haltija ei ole valmis vastaanottamaan viranomaisen ohjausta ja koulutusta sekä muuttamaan toimintaansa alkoholilain mukaiseksi, tarjoaa alkoholilaki kuitenkin edelleen vaihtoehtoiset etenemismallit seuraamuksien muodossa.²

MaRa toteaa, että omavalvontaan, ohjaukseen ja vasta viimesijaisena keinona sanktioihin perustuva järjestelmä on ollut toimiva ja se on myös parantanut elinkeinon ja viranomaisten välistä yhteistyötä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että seuraamusmaksun ylärajaa nostetaan peräti kaksikymmenkertaiseksi 1 000 eurosta 20 000 euroon. Perustelujen mukaan nykyinen 1 000 euron maksimimäärä on käytännössä todettu varsin mitättömäksi summaksi. Joissain tapauksissa luvanhaltijalle saattaa olla taloudellisesti kannattavampaa rikkoa nykyisiä pykälässä määriteltyjä seikkoja, sillä taloudellisesti on järkevämpää ottaa nykyisen tasoinen

² <https://valvira.fi/documents/152634019/163770440/Alkoholihallinnon-valvontaohjelma-2019-2024.pdf/46af1077-bd04-23c5-2811-e337edd5ed13/Alkoholihallinnon-valvontaohjelma-2019-2024.pdf?t=1693551407629>

seuraamusmaksu kuin korjata toimintaansa alkoholilain mukaisesti. Näin ollen nykyistä seuraamusmaksua olisi järkevää korottaa tuntuvasti, jotta sillä olisi samalla toimijoille myös jonkin asteista pelotevaikutusta noudattaen alkoholilain säännöksiä asianmukaisesti.

Hallituksen esityksen perustelut seuraamusmaksun korotustarpeesta eivät vastaa todellista asiantilaa, ainakaan mitä tulee MaRan jäsenyri-tyksiin. Jos luvanhaltijalle on määrätty seuraamusmaksu, tämä johtaa siihen, että omavalvontaa ja toimintaa korjataan. Lupaviranomaisen määräämään seuraamusmaksuun suhtaudutaan aina vakavasti.

MaRa toteaa, että esityksessä ei ole selvitetty, miten yleistä toiminnan rikkominen ja seuraamusmaksun maksaminen on siten, että luvanhaltija harjoittaa lainvastaista toimintaa tai jatkaa sitä seuraamusmaksusta riippumatta. MaRan tiedossa ei ole yhtäkään tällaista tapausta.

Alkoholilain nojalla seuraamusmaksu voidaan määrätä anniskelukieltoja, anniskelualueita, anniskelu- ja jatkoaikaa, henkilökuntaa, omavalvontaa ja yleistä järjestyksenpitoa koskevien säännösten rikkomisesta. Jos anniskelutoiminnassa rikotaan säännöksiä, syynä on lähes aina yksittäisen työntekijän virhe tai laiminlyönti. Siitä huolimatta seuraamuksen kärsii luvanhaltija, vaikka sen omavalvontasuunnitelmassa tai ohjeistuksissa ei ole mitään puutteita.

Jos seuraamusmaksun enimmäismäärä korotettaisiin 20 000 euroon viranomaiset voisivat määrätä täysin suhteettomia rangaistuksia luvanhaltijalle esimerkiksi siitä, että tarjoilija on myynyt selvästi päihtyneelle oluen tai alaikäinen on erehdyttänyt ravintolaa iästään esittämällä toisen henkilön henkilökortin. Valvonta-käytännössä ravintoloille on määrätty seuraamuksia, jos alaikäinen on päässyt ravintolaan täysi-ikäisen henkilötodistuksella henkilökuntaa harhauttaen. Kun seuraamusmaksun määrään vaikuttaisi luvanhaltijan taloudellinen asema, pienistäkin anniskelurikkeistä voisi seurata rikkomuksen laatuun nähden kohtuuttoman suuri taloudellinen seuraamus. Pienille ravintoloille henkilökunnan virhe voisi puolestaan aiheuttaa taloudellisen katastrofin ja jopa konkurssiriskin. Seuraamusmaksujen korottaminen lisäisi merkittävästi myös valituksia ja työlistäisi hallinto-oikeuksia.

MaRa toteaa, että seuraamusmaksun ylärajan nostaminen ei perustu hallitusohjelmaan ja johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin mahdollisissa anniskelurikkomuksissa.

Hallituksen esityksen mukaan (kohta 12.11) ehdotettu muutos seuraamusmaksun enimmäismäärän suuruuteen on perusteltu, sillä alkoholijuomat eivät ole tavanomaisia kulutushyödykkeitä, vaan ne aiheuttavat mittavia haittoja. Esimerkiksi vuonna 2020 alkoholin aiheuttamia kuolemia kirjattiin Suomessa 2 209 ja erilaisia muita haittoja on moninkertaisesti. Voimassa olevan lain seuraamusmaksun enimmäismäärä (1000 euroa) ei nykyisellään

ole suhteessa siihen, millaisia haittoja alkoholilain noudattamisen laiminlyönnistä voisi mahdollisesti seurata.

MaRa toteaa, että ei ole esitetty mitään selvitystä siitä, että alkoholilain seuraamusjärjestelmällä ei pystyttäisi puuttumaan tahallisesti lakia rikkoviin ravintoloihin. Jos luvanhaltija jatkaa säännösten vastaista toimintaa seuraamusmaksusta huolimatta ja menettelyä on pidettävä olennaisena, anniskelulupa voidaan peruuttaa määräajaksi. Määräajan pituudessa otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet (AlkoL 72 §).

MaRa esittää, että seuraamusmaksun suuruus säilytetään 71 §:n 1 momentissa 300–1 000 eurossa.

4.2 Anniskeluluvan peruuttaminen määräaikaaisesti

Ennen vuoden 2018 alkoholilain uudistusta lupaviranomaiset saattoivat määrätä anniskelupaikkaan useamman vuorokauden ja jopa viikon mittaisen anniskeluluvan peruutukset heti ensimmäisestä anniskelurikkeestä riippumatta siitä, onko kyse ollut luvanhaltijan tahallisesta toiminnasta tai henkilökunnan tekemästä virheestä.

Alkoholilain uudistamisessa seuraamusjärjestelmä porrastettiin niin, että määräaikaista anniskeluluvan peruutusta ei voida määrätä ensimmäisenä sanktiona muuten kuin räikeissä tapauksissa. Tämä on osoittautunut toimivaksi järjestelmäksi ja kohtuullistanut seuraamusjärjestelmää.

Lakiehdotuksen 72 §:n nojalla lupaviranomainen voisi peruuttaa luvan määräajaksi ilman aiemmin määrättyä seuraamusta, jos toiminnanharjoittaja rikkoisi tai laiminlöisi tässä laissa säädettyä olennaista velvollisuuttaan. Olennaisen velvollisuuden rikkomisena voitaisiin pitää tapauskohtaisesti esimerkiksi alkoholijuoman myyntiä tai luovuttamista alle 18-vuotiaalle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa. Näin voisi esimerkiksi silloin, jos henkilöpapereita ei ole tarkistettu ollenkaan nuorilta henkilöiltä.

MaRa toteaa, että ehdotus johtaisi siihen, että myös hyvin omavalvontaa hoitavalta ravintolalta voitaisiin peruuttaa anniskelulupa heti ensimmäisestä rikkomuksesta. Tämä on luvanhaltijoille kannalta kohtuutonta ja vesittää alkoholilain seuraamusten porrastamisen. Esitys ei huomioi, mikä on ollut rikkomuksen syynä ja onko luvanhaltijan ohjeistuksissa tai omavalvonnassa ollut puutteita.

Myös hyvin omavalvontaa hoitavassa ravintolassa henkilökunta saattaa tehdä virheen asiakkaan päihtymystilan arvioinnissa myyntihetkellä tai asiakkaan selvä päihtymystila jää henkilökunnalta huomaamatta. Luvanhaltijan henkilökunnan ja viranomaisten näkemys asiakkaan päihtymystilasta voi myös poiketa toisistaan.

Nuorten ikä tarkistetaan henkilötodistuksesta ennen kuin nuorelle anniskellaan. Alaikäinen voi onnistua harhauttamaan ravintolaa täysi-ikäiseltä lainaamallaan henkilötodistuksilla. Jos viranomaiselle tehdyn ilmiannon jälkeen tai viranomaisen paikan päällä tekemässä tarkastuksessa alaikäinen ei tunnusta viranomaiselle käyttäneensä toisen henkilön henkilötodistusta, lupaviranomainen voi tehdä päätelmän, että henkilötodistusta ei ole kysytty ja ravintolan lupa peruutetaan määräaikaaisesti.

MaRa katsoo, että anniskelulupa voidaan peruuttaa määräaikaaisesti ilman aiemmin annettua seuraamusta vain, jos luvanhaltija rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan.

Ehdotuksen mukaan luvan määräaikainen peruutus laajennettaisiin koskemaan myös 71 §:n 7 - kohdassa tarkoitettuja rikkomuksia. Nämä koskevat velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajantasalla. Seuraamusten ankaroitumista ei ole lainkaan perusteltu. Lakiehdotuksessa todetaan vain, että myös 71 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädettyjen velvollisuuksien rikkominen tai laiminlyönti voisi johtaa luvan määräaikaiseen peruuttamiseen pykälän 1 momentin 1 kohdan edellytysten täytyessä. MaRa esittää, että esitystä ei toteuteta.

MaRa katsoo, että alkoholin toimituksissa tapahtuvat rikkomukset (71 § 8 kohta) voivat johtaa määräaikaisen luvan peruuttamiseen, jos luvanhaltija seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena.

MaRa esittää, että 72 § pykälän 1 momentti muutetaan seuraavasti:

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan määräajaksi, jos:

- 1) toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentin 1–6 tai 8 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena
- 2) vaikka huomautusta ei ole annettu tai seuraamusmaksua määrätty, jos luvanhaltija rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan.

4.3 Anniskeluluvan pysyvä peruutus

72 § 3 momentin 1 - kohta

Hallituksen esityksen mukaan lupaviranomainen voisi momentin 1 kohdan nojalla peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen pysyvästi,

jos toiminnanharjoittaja määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä.

MaRa toteaa, että hallituksen esityksellä madalletaan huomattavasti kynnystä luvan pysyväälle peruuttamiselle.

Voimassa olevan lain mukaan lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa pysyvästi vain, jos menettelyä jatketaan seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen tahallisesti ja se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeää.

MaRa toteaa, että laissa ei asetettaisi mitään kynnystä sille missä tilanteissa viranomaisen voisi määräaikaisen luvan peruutuksen jälkeen peruuttaa luvan pysyvästi. Jos ravintolalta on peruutettu lupa määräaikaisesti esimerkiksi päihtyneelle anniskelusta, ravintolan lupa voitaisiin seuraavasta rikkomuksesta peruuttaa pysyvästi. Ehdotus on luvanhaltijoiden kannalta täysin kohtuuton ja suhteellisuusperiaatteen vastainen. Ravintola, jolta olisi kerran peruutettu määräaikaisesti lupa, joutuisi pelkäämään, mitä seuraavasta tarkastuskäynnistä seuraa.

MaRa vastustaa ehdotettua 72 §:n 3 momentin 1 kohtaa ja esittää, että se muutetaan jatkovalmistelussa voimassa olevaa alkoholilakia vastavaksi.

72 § 3 momentin 2 - kohta

Ehdotetun 72 §:n 3 momentin 2 kohdan nojalla lupa tai hyväksyntä voidaan peruuttaa pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää. **Ehdotus vastaa nykyistä lakia ja MaRa kannattaa sitä.**

72 § 3 momentin 3 - kohta

Hallituksen esityksen 72 §:n 3 momentin 3 kohdan nojalla lupa tai hyväksyntä voidaan peruuttaa pysyvästi, jos luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa.

Rehelliselle ravintolayritykselle, jolle on kertynyt esimerkiksi verovelkaa taloudellisten vaikeuksien takia, annetaan voimassa olevan alkoholilain nojalla mahdollisuus korjata tilanne viranomaisen asettamassa kohtuullisessa määräajassa (72 § 3 momentti). Hallituksen esityksen perusteella ravintolan anniskelulupa voitaisiin peruuttaa pysyvästi ilman määräaikaa lyhyen kuulemisajan jälkeen (esimerkiksi 30 päivää). Anniskeluluvan peruuttaminen pysyvästi on ravintolayrittäjälle taloudellinen katastrofi ja se johtaa myös työpaikkojen menetyksiin.

MaRa katsoo, että luvanhaltijalle tulee olla oikeus korjata lupaedellytysten puutteet kohtuullisessa määräajassa. Ehdotettu kohta tulee poistaa esityksestä.

Kunnioittavasti,

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Kai Massa
lakimies, varatuomari

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyhtiöitä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 8 000 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.